

References:

1. Vyvarec, A.D., Distergeft, L.V. (2010). Production efficiency: theory, methodology and methods of evaluation. *Jekonomicheskaja jeffektivnost': teorija, metodologija, praktika [Economic efficiency: theory, methodology, practice]*, vol.1, pp. 323 (in Russ.).
2. Gricanov, A.A. (1998). *Novejšij filozofskij slovar'* [The latest philosophical dictionary], Izdatel'stvo V.M. Skakun, Minsk (in Russ.).
3. Dolan, Dzh. (2004). *Jekonomiks : anglo-russkij slovar'-spravochnik [Economics : English-Russian dictionary]*, Lazur', Moskva (in Russ.).
4. Druker, P F. (2000). *Zadachi menedzhmenta v XXI veke [The tasks of management in the XXI century]*, Vil'jams, Moskva (in Russ.).
5. Druker, P.F. (2004). *Jeffektivnoe upravlenie [Effective management]*, Astrel', Moskva (in Russ.).
6. Kudinov, A. (2011). Forecasting of financial condition and results of operations of industrial and commercial enterprises. Available at: http://www.iteam.ru/publications/finances/section_30/article_1275/ (in Russ.).
7. Makkonel, K.R., Brju, S. L. (1992). *Jekonomiks. Principy, problemy i politika [Economics. Principles, problems and policies]*, Respublika, Moskva (in Russ.).
8. Meskon, M.H. (1998). *Osnovi menedzhmentu [Fundamentals of management]*, Delo, Moskva (in Russ.).
9. Official site of the State Statistical Service of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (in Ukr.).
10. Surmyn, Yu.P. (2003). *Teoriia system y systemnyj analiz [Systems theory and systems analysis]*, MAUP, Kyiv (in Ukr.).
11. Hachaturov, T.S. (1998). *Jeffektivnost' kapital'nyh vlozhenij [The effectiveness of capital investments]*, Jekonomika, Moskva (in Russ.).
12. Chepurin, M.N., Kiseleva, E.A. (2009). *Kurs jekonomicheskoy teorii [The rate of economic theory]*, ASA, Kirov (in Russ.).
13. Sheremet, A.D., Sajfulin, R.S., Negnashev, E. V. (2010). The system of indicators of business activity and efficiency of the enterprise activity. Available at: http://www.business-plan.nm.ru/bp/stat_main.htm (in Russ.).
14. Shijan, V.I. (1997). Some methodological and methodical issues of definition summary measure of the efficiency of agricultural production. In: *Nauchnaja organizacija proizvodstva, truda i upravlenija na sel'skohozjajstvennyh predpriyatijah [Scientific organization of production, labor and management in agricultural enterprises]*, Har'kov, vol. 226, pp. 13-20 (in Russ.).

УДК 338.2

В. М. Торопков, к.е.н., доцент,

Г. П. Сиваненко, к.е.н., доцент,

Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ,

І. О. Жалба, к.е.н. доцент,

Чернівецький торговельно-економічний університет КНТЕУ,
м. Чернівці

**СТРАТЕГІЇ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ В
УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Анотація

У статті розглянуто важливість розвитку малого і середнього підприємництва для розбудови держави та підвищення рівня життя мешканців, що потребує подальших постійних досліджень його ефективності, тенденцій розвитку, сприятливості формування державою бізнес-клімату. Проаналізовані окремі показники України в світовому рейтингу Doing Business 2018, інших рейтингах, причини їх низького рівня та пов'язані з цим проблеми розвитку МСП. Розглянута світова практика застосування спрощеної системи оподаткування, її переваги та недоліки в Україні, стратегії та механізми виводу підприємництва з тіньового сектору. Особливу увагу приділено Державній стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, яка стане важливим інструментом для інституціональних перетворень та активізації сектору МСП.

Ключові слова: підприємництво, ринок, економічна система, тіньова економіка, стратегія, глобалізація, міжнародний досвід, державна політика.

В. М. Торопков, к.э.н., доцент,

Г. П. Сываненко, к.э.н., доцент,

Киевский национальный торгово-экономический университет,
г. Киев

И. О. Жалба, к.э.н. доцент

Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ,
г. Черновцы

СТРАТЕГИИ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО ТА СРЕДНЕГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Аннотация

В статье рассмотрены важность развития МСП для развития государства и повышения уровня жизни жителей, что требует дальнейших постоянных исследований его эффективности, тенденций развития, благоприятности формирования государством бизнес-климата. Проанализированы отдельные показатели Украины в мировом рейтинге Doing Business 2018, других рейтингах, причины их низкого уровня и связанные с этим проблемы развития МСП. Рассмотрена мировая практика применения упрощенной системы налогообложения, ее преимущества и недостатки в Украине, стратегии и механизмы вывода предпринимательства из теневого сектора. Определены последние законодательные акты по развитию предпринимательства. Особое внимание уделено Государственной стратегии развития малого и среднего предпринимательства в Украине на период до 2020 года, которая станет важным инструментом для институциональных преобразований и активизации сектора МСП.

Ключевые слова: предпринимательство, рынок, экономическая система, теневая экономика, стратегия, глобализация, международный опыт, государственная политика.

Постановка проблеми. Важливою частиною світових економік є мале та середнє підприємництво (МСП), що створює найбільшу кількість робочих місць, є базою наповнення сімейних та вагомим джерелом у формуванні національних бюджетів. За даними Державної служби статистики в Україні переважна більшість суб'єктів підприємництва в 2017 р. були малими або середніми (99,8%), серед них суб'єктів мікропідприємництва налічувалося 96,78% [1]. Таким чином МСП на теперішньому етапі розвитку можна вважати системоутворюючою складовою національної економіки.

Першочерговими та пріоритетними завданнями національних урядів будь-якої країни, в т.ч. України, є формування, розвиток та підтримка стабільної економічної системи, яка є основою розвитку держави та реалізації соціальної політики. Базою розбудови такої системи є сприятливі для бізнесу внутрішні умови, залучення зовнішніх інвестицій, що у підсумку формує позитивний імідж соціально-відповідальної держави.

В умовах жорсткої міжнародної конкуренції за інвестиції, ринки, кваліфікованих робітників роль державної політики для розвитку економіки та суспільства суттєво підвищується.

При цьому необхідно враховувати особливу чутливість сектору МСП до заходів регулювання з боку держави, створення сприятливих умов для його розвитку. Водночас, це найбільш динамічний сектор, що миттєво реагує на зміну кон'юнктури ринків, у т.ч. глобальних.

Відтак, актуальною для вирішення є проблема визначення ефективних стратегій розвитку малого та середнього підприємництва в умовах глобалізації ринків, а також дієвості механізмів та заходів його підтримки з боку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові засади малого та середнього підприємництва, його роль та стратегії розвитку розглядаються в працях багатьох вітчизняних та закордонних дослідників. Зокрема, дослідженню зазначених проблем присвячені праці таких науковців, як С. Г. Дрига [2], З. С. Варналій [3], Р. Манн [4], І. Г. Манцуров [5], Н. С. Криштоф [6] та ін.

Важливість розвитку МСП для розбудови держави та підвищення рівня життя мешканців потребують подальших постійних досліджень його ефективності, тенденцій розвитку, сприятливості формування державою бізнес-клімату та рівня застосування міжнародного досвіду підтримки.

Поза увагою науковців залишаються також питання адаптації вітчизняного МСП до умов функціонування глобальних ринків та визначення інструментарію його розвитку у цих умовах.

Метою статті є дослідження стратегій розвитку та напрямів адаптації діяльності МСП до умов глобальних ринків.

Матеріали та методи. У процесі дослідження використані наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, статистична інформація та матеріали соціологічних досліджень, методи аналізу та синтезу, порівняння та логічного узагальнення.

Результати дослідження. Навіть незважаючи на підписану угоду про зону вільної торгівлі з ЄС, зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів МСП сьогодні є досить обмеженою. Хоча переваги, що надає угода, очевидні: суттєво спрощується доступ на зовнішні ринки, зменшуються тарифні обмеження тощо. Так, за даними Державної служби статистики України, лише 5,9% суб'єктів МСП займаються діяльністю, пов'язаною з експортом товарів і послуг [1], а за показником "міжнародна торгівля" у світовому рейтингу Doing Business (DB) 2018 Україна займає 119 місце. Разом з процедурами банкрутства (149 місце) та підключенням до системи електропостачання (128 місце) ці показники є одними з найгірших у світі [7].

Україна все останнє десятиріччя знаходиться в кризовому стані, пов'язаному з інфляцією, девальвацією національної валюти та, як наслідок, падінням внутрішнього попиту, значним скороченням кількості суб'єктів господарювання, втратою довіри іноземних інвесторів. Для МСП основною і глобальною проблемою, за інформацією багатьох підприємців, залишається діяльність податкової (фіскальної служби), яка, на їхню думку, є інструментом "знищення" малого бізнесу. В міжнародній практиці дана служба є консультативно-дорадчим органом, основне завдання якого – роз'яснення та допомога у виправленні помилок, а штрафні санкції наступають, як правило, лише при повторних порушеннях. У вітчизняних реаліях дана служба виконує роль корупційного карального органу, завдання якого – максимізація надходжень до державного бюджету та, іноді, і до кишень службовців. Особливо вразливим знову виявляється МСП, зважаючи на мінливість, суперечність, неузгодженість національного законодавства та відсутність фахової юридичної підтримки.

Дану тезу підтверджує дослідження в рамках програми USAID "Лідерство в економічному врядуванні" [8]. За результатами цього дослідження, річне навантаження на суб'єкта господарювання при проходженні регуляторних та адміністративних процедур, у т.ч. податкових, становить 27412 грн. Але якщо дослідити даний показник на одного працюючого, то отримуємо такі результати: мікробізнес – 6853 грн., малий бізнес – 1142 грн., середній – 264 грн. Таким чином, найбільша частка МСП (мікробізнес) є найбільш вразливою. Для підприємців питання постає лише у виживанні, а не розвитку та інноваціях. Це підтверджує той факт, що 73,2% керівників малих та середніх підприємств не відчули жодного впливу заходів з дерегуляції, що проводилися в 2016 році, на ведення власного бізнесу. Про погіршення умов діяльності повідомили 17,0% респондентів, тоді як про покращення – майже вдвічі менше – 9,8%. Понад 50% підприємців вважають, що органи влади створюють більше перешкод для бізнесу порівняно з 2015 роком. Основні причини цього – брак фінансування, відсутність партнерів за кордоном та непередбачуваність торговельної політики України. В п'ятірці факторів, які найбільше перешкоджають МСП, крім низького попиту та політичної нестабільності, два фактори пов'язані з фіскальною службою: високі ставки податків та обтяжливе податкове адміністрування. Дані показники погіршилися порівняно з 2015 роком. Про витрати, пов'язані з державним наглядом (штрафи, конфіскації), повідомили 60,7% суб'єктів МСП з тих, що мали перевірки [8].

Варто звернути увагу, що питаннями "економічних злочинів" навіть на рівні мікробізнесу займаються СБУ, генеральна прокуратура, податкова поліція (яка начебто ліквідована, але, виявляється, ще працює), поліція (департамент захисту економіки). На наш погляд, це забагато структур та занадто високий їхній рівень для сфери, яка потребує державної

підтримки, а не тиску.

Велику роль для розвитку МСП відіграє система спрощеного оподаткування (ССО). Відзначимо, що в світовій практиці не існує ідеальних ССО. Для прикладу наведемо аналіз окремих з них за даними табл. 1.

Таблиця 1

Світова практика застосування ССО*

Критерії оподаткування	Переваги	Недоліки
Патенти (Болгарія, Косово, Єгипет, африканські країни)		
За видом діяльності	спрощене адміністрування стимули для розвитку (додатковий дохід не оподатковується) зменшення корупції	зменшення податкових надходжень не враховано особливості діяльності регресивний характер порушено принцип справедливості
Система індикаторів (Іспанія, Італія, Аргентина)		
Група індикаторів	стимули для розвитку (додатковий дохід не оподатковується) диференціація податкового навантаження залежно від масштабу	відсутні стимули для збільшення активів та найму робочої сили визначення індикаторів та ставок потребують значних ресурсів та даних відсутнє зменшення податків при отриманні збитків
Оподаткування обороту (Україна, Казахстан, Росія, Танзанія)		
Обсяг реалізованої продукції (послуг)	полегшений перехід між системами оподаткування (спрощена – звичайна) отримання вищих податкових доходів (порівняно з іншими СС)	приховування доходів високий ризик корупції найбільш сприятлива для високоприбуткового бізнесу
За домовленістю (Сирія, Франція, Ізраїль)		
Індикатори, угода платник-податкова	враховано особливості платника	корупційні ризики (змова податкова-платник) складна в адмініструванні та контролі

*Джерело: побудовано авторами на основі даних [9].

Виходячи з інформації, наведеної у табл. 1, можемо стверджувати, що будь-яка система має як переваги, так і недоліки, іноді суттєві. Отже, широке застосування ССО, як правило, призводить до виникнення високих корупційних ризиків; натомість використання даної системи для мікробізнесу (окремих категорій малого бізнесу) або для активізації розвитку окремих депресивних регіонів у середньостроковій перспективі дозволить зменшити рівень безробіття та стимулювати економічний розвиток таких територій.

Щодо наглядових функцій держави, то, на нашу думку, необхідно створити єдину незалежну службу фінансових розслідувань, підпорядковану Кабінету Міністрів України. Також необхідно визначити систему показників для оцінки діяльності суб'єктів господарювання в частині економічних ризиків для держави – це дозволить суттєво зменшити тиск на МСП та сформувати довіру міжнародних інвесторів.

Безперечно, спрощена система оподаткування, яку використовують більшість фізичних осіб підприємців (ФОП), після її впровадження показала значний економічний ефект: було досягнуто зменшення податкового навантаження, спрощення процедур звітності й адміністрування та, як наслідок, зменшення операційних витрат і видатків на утримання, що дозволило зменшити корупцію та сформувати ресурси для розвитку.

Зазначимо, що в галузі торгівлі таку систему використовують більш як 50% представників малого бізнесу. Але з часом дана система частково трансформувалась та почала використовуватись для ухилення від оподаткування. Це ілюструють дослідження USAID, проведені ще в 2015 році. Результати дослідження свідчать, що існує розрив у сплаті податків та нарахувань на заробітну плату між підприємцями, які працюють за загальною та за спрощеною системами оподаткування. Особливо відчутний цей розрив порівняно з

підприємцями, зареєстрованими по 2-й групі ССО, причому при збільшенні обсягів реалізації він суттєво збільшується [9].

Наочно ілюструє реальні економічні втрати держави від різних схем мінімізації податків у 2016 р. дослідження Інституту соціально-економічної трансформації щодо фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні (рис. 1).

Аналізуючи наведені дані, можемо зробити висновок, що найбільша проблема в частині втрат бюджету – не заниження виручки та готівкові розрахунки через ФОП, а реальні офшори та контрабанда, які складають відповідно 41% та 38%. В той же час втрати, пов'язані з можливим застосуванням ССО, становлять близько 5,5% сукупних втрат бюджету. Отже, першочерговими завданнями уряду є заборона виведення капіталу до реальних офшорів за межами України та боротьба з контрабандою.

Рис. 1. Основні схеми ухилення від оподаткування в Україні за 2016 р.*

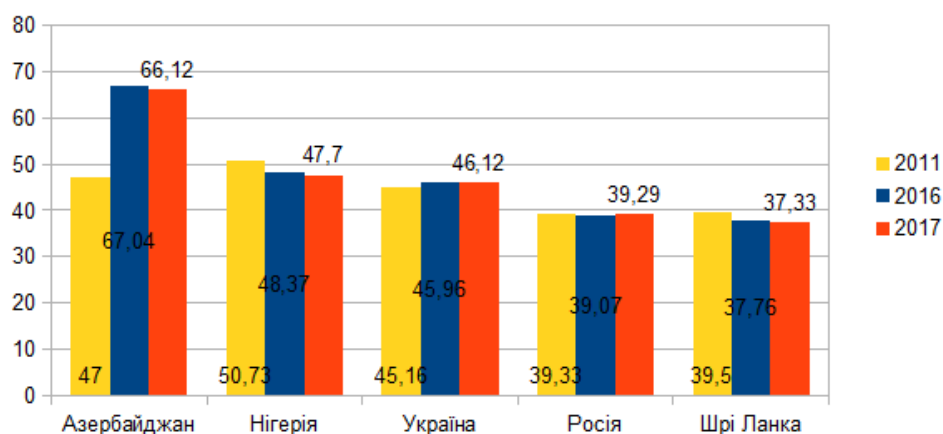
*Джерело: побудовано авторами за даними [10].

Водночас, необхідно відзначити, що в сучасних економічних реаліях малий бізнес (особливо ФОП) використовується як засіб мінімізації оподаткування для великого бізнесу, корпоративних мереж, зокрема, в сфері роздрібної торгівлі. Для врегулювання даної ситуації до парламенту подано законопроект № 7142, де передбачено заходи щодо недопущення ухилення від оподаткування великого бізнесу. Але поряд з позитивними, в даному законопроекті міститься низка дискусійних позицій, які можуть негативно вплинути на малий бізнес: стосовно співпраці з контрагентами (повинні бути лише платниками ПДВ), додатковими витратами на придбання РРО [11].

У контексті даного законопроекту необхідно звернути увагу на загальний рівень тіньової економіки в Україні. За інформацією Мінекономрозвитку України він складав в 2017 р. 37%. Проте дослідження з оцінки ділового клімату в Україні, проведені АССА (міжнародна асоціація дипломованих та сертифікованих бухгалтерів), свідчать про інші дані. За наведеною нею інформацією Україна знаходиться серед 5 найбільших тіньових економік світу (рис. 2).

Починаючи з 2011 року (початок аналізу), ми спостерігаємо стійку тенденцію до збільшення тіньового сектору економіки в Україні, що безумовно підриває всю політико-економічну систему держави. В той же час аналогічні показники за 2017 рік інших країн (наприклад, Австралія – 11,09%, Великобританія – 11,29%, Японія – 9,89%) навпаки, покращились порівняно з попередніми періодами.

% ВВП 2011-17 pp.

Рис. 2. Країни з найбільшим рівнем тіньової економіки*

*Джерело: побудовано авторами за даними [8; 12].

Вищенаведене свідчить про необхідність запровадження дієвих механізмів для виводу підприємництва з тіньового сектору. Але застосування тільки карально-регуляторних методів, на нашу думку, не дасть позитивного результату. Необхідно використовувати стимулюючі, фінансові (інвестиції, кредитування, лізинг), податкові та організаційні інструменти (створення вільних економічних зон, технопарків).

Варто відзначити окремі позитивні зрушення в частині дерегуляції бізнесу, що дозволило Україні поліпшити своє становище в міжнародному рейтингу Doing Business 2018 на 4 пункти та зайняти 76 позицію з 190 країн, хоча це так і не дозволило залучити додатково іноземні інвестиції [7]. Основними "інвесторами" залишаються вітчизняні компанії, зареєстровані в офшорних зонах Кіпру, Нідерландів та Великобританії, що, по суті, є лише мінімізацією оподаткування, про що було зазначено вище.

Дієвим інструментом залучення іноземного інвестора та активізації МСП в Україні є створення вільних або спеціальних економічних зон і технопарків. Прикладом успішної реалізації таких проектів є польський досвід, де першою економічною зоною, створеною у 1995 році, став "Євро-Парк Мелець".

Інвесторам запропонували декілька варіантів для вкладення коштів:

greenfield – землі для промислового розвитку під нові проекти з нуля;

brownfield – інфраструктуру та вільні приміщення на місці занедбаних промислових територій;

build-to-suit – будівництво об'єкта під вимоги інвестора з урахуванням особливостей його бізнесу.

На сьогодні ця спеціальна економічна зона (СЕЗ) є лідером в Польщі за реалізацією проектів аерокосмічної, автомобільної, харчової промисловості, фармацевтики, деревообробки. Інвесторами виступають найбільші світові компанії. Загальний обсяг інвестицій склав понад 2,3 млрд дол., а кількість робочих місць – понад 30000. На сьогодні в Польщі успішно функціонують 14 СЕЗ, які спеціалізуються на різних видах діяльності та формують регіональну й національну економічну політику [13].

Натомість навести приклади вдалої реалізації подібних проектів в Україні не має можливості. Всі вільні економічні зони (ВЕЗ), які створювались з 90-х років, слугували лише внутрішніми офшорами та засобами отримання надприбутків, а не інновацій і розвитку територій.

Для активізації інвестиційних процесів, у т. ч. з залученням МСП, на наш погляд,

необхідно впровадити низку заходів (рис. 3), реалізація яких на всіх рівнях державного управління та місцевого самоврядування дозволить створити нові робочі місця, залучити нові технології, зменшити трудову міграцію, активізувати МСП та залучити його до реалізації інвестиційних проектів.

Важливим інструментом для інституціональних перетворень та активізації сектору МСП може стати реалізація державної стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року [14].

Рис. 3. Механізм та інструменти залучення інвестицій*

*Джерело: авторська розробка.

Даний документ узгоджений з іншими програмними та стратегічними документами, зокрема: стратегією розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року, експортною стратегією України, дорожньою картою стратегічного розвитку торгівлі на період 2017-2021 роки, стратегією розвитку промислового комплексу, енергетичною стратегією України на період до 2035 року, цілями сталого розвитку (2015-2030 роки), програмами реформування системи державного нагляду (контролю).

У стратегії виокремлено основні напрями реформування існуючої системи малого і середнього підприємництва та комплекс заходів з їх реалізації, зокрема: створення сприятливого середовища для розвитку, розширення доступу до фінансування, спрощення податкового адміністрування. Розглянемо їх більш детально (табл. 2).

Аналіз основних напрямів реалізації державної стратегії підтримки МСП*

Заходи	Позитивний вплив	Проблеми впровадження
1	2	3
Створення сприятливого середовища для розвитку МСП		
підвищення рівня інформаційного забезпечення, в тому числі вдосконалення системи державної статистики	дозволить отримувати актуальну інформацію про діяльність МСП в різних секторах економіки	складність отримання інформації від підприємців, особливо з ССО, високі ризики надання недостовірної інформації
реалізація принципу "спочатку думай про мале"	впровадження європейського досвіду, врахування впливу регуляторних актів на МСП	потребує підготовки відповідних спеціалістів на місцях
спрощення процедури реєстрації нових підприємств	дозволить збільшити кількість суб'єктів МСП	ризиків фіктивного підприємництва
спрощення процедури закриття підприємств та банкрутства	покращення позицій в світовому рейтингу Doing Business (149 позиція в DB 2018), додаткові стимули для нових підприємців	на даному етапі відсутні (складна процедура банкрутства не зменшує ризиків фіктивного підприємництва)
надання послуг суб'єктам МСП через центри адміністративних послуг та єдиний держаний портал адміністративних послуг, удосконалення ліцензійної та дозвільної системи	спрощення адміністративних процедур, скорочення фінансових та часових втрат, делегування повноважень на місцевий рівень	необхідність впровадження та узгодження загальнонаціональних реєстрів, відсутність програмного забезпечення та кваліфікованих службовців для надання консультацій та послуг
гармонізація законодавства у сфері технічних регламентів з європейськими вимогами	спрощується доступ на зовнішні ринки	потрібен перехідний період для адаптації МСП; в іншому випадку – загроза скорочення виробництва та реалізації національного продукту
зниження контролюючого тиску на МСП	перетворення фіскальних органів з караючих на консультуючі	залежність бюджетів різних рівнів від надходжень по штрафних санкціях, повна неузгодженість та постійна зміна законодавства в галузі підприємництва
розширення доступу МСП до публічних закупівель	розширення діяльності, покращення фінансової стабільності	відсутність відповідного інформаційного забезпечення на місцевому рівні, складність отримання додаткових фінансових ресурсів для реалізації проектів
удосконалення трудового законодавства	адаптація до світових стандартів, спрощення процедур найму та звільнення працівників	зниження соціальних стандартів, зростання безробіття
Розширення доступу МСП до фінансування		
розширення кредитування МСП та впровадження схем гарантій	можливість започаткування, розширення діяльності, полегшення доступу на зовнішні ринки, мінімізація ризиків для МСП	надвисокі ризики інфляції та девальвації національної валюти, високі облікові ставки НБУ, відсутність інституту гарантування (мінімізації ризиків) зі сторони влади
створення умов для забезпечення безпеки депозитів	залучення додаткових коштів у фінансовий сектор	відсутність довіри населення до фінансових інституцій
ведення реєстру кредитних історій	зменшення корупції та тінювих схем в фінансовому секторі	потребує узгодження законодавства та національних і корпоративних стандартів, формування єдиної бази даних
надання послуг з лізингу	стимулювання внутрішнього споживання та виробництва	необхідно розробити компенсатори для лізингодавців та виробників
використання можливостей венчурного капіталу	розробка та впровадження наукоємних виробництв та технологій, впровадження інноваційної складової в підприємстві	потребує прямої державної фінансової підтримки та гарантій.

1	2	3
впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності для суб'єктів МСП	можливість залучення іноземних інвестицій	узгодження з податковим, бюджетним законодавством, галузевими стандартами
Спрощення податкового адміністрування для суб'єктів МСП		
розроблення стратегії розвитку податкової системи на середньострокову перспективу, яка узгоджуватиметься із реформування бюджетного процесу та пенсійної системи	виокремлено найбільш проблемний напрям для розвитку підприємництва, що слугує основою для реалізації всіх інших заходів, зазначених у стратегії	потребує кардинальної зміни та узгодження з світовими стандартами законодавства в зазначених сферах
Впровадження електронної податкової реєстрації (на нашу думку, необхідно реалізовувати в межах попереднього напрямку)		
спрощення системи податкової звітності, в тому числі через електронний кабінет платника податків	спрощення звітності та адміністрування, уніфікація податкової бази	розробка відповідного програмного забезпечення, адаптованого до міжнародних стандартів.
забезпечення ефективного процесу повернення податку на додану вартість	удосконалення адміністрування найбільш складного (корупційного) податку	можливо реалізувати лише в комплексі з загальним реформуванням податкової системи
спрощення вимог до ведення документації	дублювання попередніх заходів	дублювання попередніх заходів
зменшення обсягів неформальної зайнятості	дублювання попередніх заходів	дублювання попередніх заходів
Популяризація підприємницької культури та розвиток навчання підприємницьким навичкам		
забезпечення розвитку та популяризація культури підприємництва	формування позитивного іміджу та престижу підприємницької діяльності в суспільстві	залучення додаткових коштів підприємців та з бюджетів різних рівнів
стимулювання до навчання протягом усього життя, заохочення роботодавців до навчання своїх працівників, формування навичок ведення експортної діяльності	формування та удосконалення основних професійних компетенцій підприємця, можливість виходу на зовнішні ринки, впровадження новітніх технологій	розробка необхідних освітніх програм з врахуванням галузевих особливостей та масштабів діяльності підприємця, приведення національних стандартів до міжнародних вимог
забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері малого і середнього підприємництва.	дотримання принципів гендерної рівності	удосконалення законодавства в частині прав та обов'язків жінок і чоловіків, особливо з догляду та виховання дітей
підтримка підприємництва для окремих категорій населення (внутрішньо переміщені особи, колишні військовослужбовці, молодь, старше покоління).	зниження соціальної напруги, адаптація окремих категорій населення в суспільстві, підвищення рівня зайнятості	впровадження відповідних програм та фінансових інструментів реалізації на державному та місцевому рівнях
Створення сприятливих умов для провадження експортної діяльності суб'єктами МСП		
стимулювання експортної діяльності МСП, наближення законодавства України до законодавства та стандартів ЄС	полегшення доступу на зовнішні ринки, розширення діяльності, впровадження в господарську діяльність новітніх технологій та міжнародних стандартів	гармонізація національного законодавства та стандартів з вимогами ЄС
Розширення спектра та якості надання послуг для суб'єктів МСП		
підвищення якості надання консалтингових послуг, посилення інституційної спроможності об'єднань підприємців	підсилення професійних компетенцій підприємця, врахування пропозицій професійних об'єднань при удосконаленні нормативно-правової бази	підготовка бізнес-тренерів, розрахунок та фінансування державою даних послуг, відсутній механізм зворотного зв'язку з об'єднаннями підприємців
забезпечення врахування регіональних особливостей малого і середнього підприємництва	розробка державних та регіональних стратегій розвитку з врахуванням місцевих особливостей (сильних та слабких сторін)	на рівні держави не визначено пріоритетні галузі для розвитку, необхідно дослідити регіональний потенціал та наявні ресурси для розвитку

Продовження таблиці 2

1	2	3
модернізація існуючої інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва	створення відповідної системи підтримки МСП (на сьогодні відсутня)	неможливо реалізувати без залучення міжнародної підтримки, в т.ч. фінансової
передача здобутків науки до сфери підприємництва, стимулювання фінансування досліджень та інновацій, активізація трансферу технологій	підвищення конкурентоспроможності, інтенсифікація наукових розробок, стимулювання використання новітніх технологій	потребує налагодження міжнародної системи обміну технологіями, створення відповідних державних інституцій та формування мережі їх представництв

*Джерело: побудовано авторами за даними [14].

Як видно з інформації, наведеної у табл. 2, документ спрямований на розвиток МСП в умовах глобального економічного простору.

Варто зазначити, що більшість заходів носить декларативний характер: відсутні навіть законопроекти щодо їх реалізації. Крім того, потребує суттєвого доопрацювання низка проблемних питань щодо реалізації стратегії.

Висновки. Реалізація зазначених стратегій та заходів безперечно допоможе реалізувати наявний підприємницький потенціал, активізувати міжнародну діяльність суб'єктів МСП, зменшити корупцію, скоротити тіньовий сектор, залучити реальні міжнародні інвестиції, що, в підсумку, дозволить активізувати розвиток та зростання економічної системи, зміцнити конкурентні позиції України на глобальних ринках, вивести МСП на новий технологічний рівень розвитку, покращити позиції у міжнародних рейтингах, в т.ч. DB, та підвищити соціальні стандарти.

Основним результатом може стати формування потужного середнього класу, який є основою будь-якої національної економіки, та зменшення відтоку людського капіталу.

Дані стратегії можливо реалізувати за умови внесення необхідних змін та удосконалень одночасно у всі законодавчі та нормативно-правові акти з визначенням чітких часових регламентів. Крім того, необхідно залучити до впровадження міжнародну експертну спільноту та отримати підтримку відповідних фінансових інституцій.

Перспективи подальших досліджень полягають в аналізі трендів та результатів впровадження зазначених стратегій, розробці корегувальних заходів.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Дрига С. Г. Інноваційний імператив у перспективі розвитку економіки України / С. Г. Дрига // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія : Економіка та менеджмент. – 2016. – № 9. – С. 73-78.
3. Варналій З. С. Механізм попередження загроз економічній безпеці України / З. С. Варналій, С. В. Онищенко, О. А. Маслій // Економічний часопис-XXI. – 2016. – № 159. – С. 20-25.
4. Манн Р. Перспективи застосування досвіду країн Європейського Союзу у розвитку малого та середнього підприємництва в Україні / Р. Манн, К. Плигач // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2016. – Вип. 41(1). – С. 31-38.
5. Манцуров І. Г. Конкуренція і підприємництво – невід'ємні атрибути ринку / І. Г. Манцуров, С. Г. Дрига // Економіка України. – 2016. – № 9. – С. 99-101. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2016_9_10.
6. Криштоф Н. С. Сприяння розвитку малого та середнього підприємництва в Україні: роль держави / Н. С. Криштоф // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. Серія : Державне управління. – 2017. – № 2. – С. 42-47.
7. Doing-business 2018 World bank group. Retrieved from: <http://russian.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2018>
8. Щорічна оцінка ділового клімату в Україні [Електронний ресурс]. –Режим доступу: https://www.slideshare.net/USAIDLEV/2016-2017-abcareportshort23042017final?from_action=save
9. Спрощена система оподаткування в Україні: оцінка в контексті сучасних реалій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/USAIDLEV/c-52884036?related=1>
10. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/унікнення оподаткування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iset-ua.org/ua/doslidzhennya/item/111-porivnialnyi-analiz-fiskalnoho-efektu-skhem>
11. Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62606

12. The global body for professional accountants. Retrieved from: http://www.accaglobal.com/content/dam/ACCA_Global/Technical/Future/pi-shadow-economy.pdf

13. Підоричева І. Досвід польських СЕЗ: у пошуках "антикрихкості" для України [Електронний ресурс] / І. Підоричева // Дзеркало тижня. – Режим доступу: https://dt.ua/macrolevel/dosvid-polskih-sez-u-poshukah-antikrihkosti-dlya-ukrayini-257607_.html

14. Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/card/504-2017-%D1%80>

Volodymyr Toropkov, PhD, Associate Professor,
Gennadii Syvanenko, PhD, Associate Professor,
Kyiv National University of Trade and Economics,
Kyiv

Illya Zhalba, PhD, Associate Professor,
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE,
Chernivtsi

THE STRATEGIES OF THE SUBJECTS OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES OF UKRAINE IN GLOBALIZATION CONDITIONS

Summary

The article deals with the importance of SME development for building the state and improving the living standards of the inhabitants requires further continuous research into its effectiveness, development trends, favorable state-building of the business climate. The individual indicators of Ukraine in the world rating Doing Business 2018, are analyzed in other ratings due to their low level and the related problems of SME development. The international practice of applying the simplified taxation system to its advantages and disadvantages in Ukraine considers the strategies and mechanisms for the withdrawal of entrepreneurship from the shadow sector. Analyzed the latest legislation on entrepreneurship development special attention is paid to the State Strategy for the Development of Small and Medium-Sized Entrepreneurship in Ukraine for the period up to 2020, which will become an important tool for institutional transformation of the activation of the SME sector.

Keywords: entrepreneurship, market, economic system, shadow economy, strategy, globalization, international experience, state policy.

References:

1. The State Statistics Service of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukr.).
2. Dryha, S.G. (2016). Innovative imperative in the perspective of economic development of Ukraine. Problemy innovatsijno-investytsijnogo rozvytku. Serii: Ekonomika ta menedzhment [Problems of innovation and investment development. Series: Economics and Management], no. 9, pp. 73-78 (in Ukr.).
3. Varnalij, Z.S., Onishchenko, S.V., Masliy, O.A. (2016). Mechanism for the prevention of threats to the economic security of Ukraine. Ekonomichnyj chasopys-XXI [Economic Chronicle-XXI], no. 159, pp. 20-25 (in Ukr.).
4. Mann, R., Plyhach, K. (2016). Perspectives of applying the experience of the European Union countries in the development of small and medium enterprises in Ukraine. Zbirnyk naukovykh prats' Cherkas'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky [Collection of scientific works of Cherkasy State Technological University. Series: Economic Sciences], vol. 41 (1), pp. 31-38 (in Ukr.).
5. Mantsurov, I.H., Dryha, S.H. (2016). Competition and entrepreneurship – integral attributes of the market. Ekonomika Ukrainy [Economy of Ukraine], no. 9, pp. 99-101. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2016_9_10 (in Ukr.).
6. Kryshtof, N.S. (2017). Promotion of Small and Medium Enterprise Development in Ukraine: The Role of the State. Visnyk Natsional'noi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. Serii : Derzhavne upravlinnia [Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine. Series: Public Administration], no. 2, pp. 42-47 (in Ukr.).
7. Doing Business 2018 World Bank Group. Available at: <http://russian.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2018>.
8. Annual assessment of the business climate in Ukraine. Available at: https://www.slideshare.net/USAIDLEV/2016-2017-abcareportshort23042017final?from_action=save (in Ukr.).
9. Simplified taxation system in Ukraine: assessment in the context of modern realities. Available at: <https://www.slideshare.net/USAIDLEV/c-52884036?related=1> (in Ukr.).
10. Comparative analysis of the fiscal effect of the application of tax evasion / avoidance instruments in Ukraine. Available at: <http://iset-ua.org/ua/doslidzhennya/item/111-porivnialnya-analiz-fiskalnoho-efektu-skhem> (in Ukr.).
11. The Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62606

(in Ukr.).

12. The global body for professional accountants. Retrieved from: http://www.accaglobal.com/content/dam/ACCA_Global/Technical/Future/pi-shadow-economy.pdf

13. Pidorycheva, I. (2018). Experience of the Polish SEZ: in search of "anticlericism" for Ukraine. Dzerkalo Tyzhnya. Available at: https://dt.ua/macrolevel/dosvid-polskih-sez-u-poshukah-antikrihkosti-dlya-ukrayini-257607_.html (in Ukr.).

14. The Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/card/504-2017-%D1%80> (in Ukr.).

УДК 658.338

В. А. Чичун, к.е.н., доцент,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація

У статті розглянуто поняття «економічний розвиток» та його вплив на діяльність підприємств. Суть економічного розвитку полягає не лише у кількісному зростанні, збільшенні виробництва товарів і послуг, але й у якісному розвитку продуктивних сил, прогресивних змінах найважливіших макроекономічних пропорцій на основі високих технологій, диверсифікації виробництва та експорту, покращання умов життя широких верств суспільства, скорочення соціальних контрастів тощо.

Сьогодні гострою є необхідність розробки політики та стратегії економічного розвитку для вирішення існуючих глобальних проблем сучасності. Так, створення сучасної моделі управління економічним розвитком підприємства може забезпечити покращення якості навколишнього середовища та забезпечити не лише теперішні, але і наступні покоління суспільства ресурсами для задоволення існуючих потреб.

Ключові слова: економічний розвиток, інфраструктура, ІТ-технології, стратегія розвитку.

В. А. Чичун, к.э.н., доцент,
Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ,
г. Черновцы

ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИМ РАЗВИТИЕМ СОВРЕМЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СРЕДЫ

Аннотация

В статье рассмотрено понятие «экономическое развитие» и его влияние на деятельность предприятий. Суть экономического развития заключается не только в количественном росте, увеличении производства товаров и услуг, но и в качественном развитии производительных сил, прогрессивных изменениях важнейших макроекономических пропорций на основе высоких технологий, диверсификации производства и экспорта, улучшение условий жизни широких слоев общества, сокращения социальных контрастов и тому подобное.

Сегодня остро стоит необходимость разработки политики и стратегии экономического развития для решения существующих глобальных проблем современности. Так, создание современной модели управления экономическим развитием предприятия может обеспечить улучшение качества окружающей среды и обеспечить не только нынешние, но и последующие поколения общества ресурсами для удовлетворения существующих потребностей.

Ключевые слова: экономическое развитие, инфраструктура, ИТ-технологии, стратегия развития.

Постановка проблеми. На сучасному етапі в економічному просторі держави виникла потреба у створенні сприятливих динамічних умов для переходу до нового рівня економічних відносин. За такої ситуації особливої проблеми набуває потреба розвитку ділової активності, організації розвитку діяльності підприємства, яке спрямоване на споживача, і що важливо на кінцевий результат – прибуток в умовах значних соціально-економічних диспропорцій, як в середині країни, так і за її межами.

Кожен із секторів економічної діяльності має свої як проблеми, так і перспективи,